

18e jaargang
nummer 9
september 1982

DAAD
EN
GEDACHTE

**orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd**

*Bij elke bijzondere handeling
gaat het denken aan het doen
vooraf. Bij het handelen van
klassen of massa's blijkt de
betekenis van het handelen
pas achteraf. Hier gaat de
daad vooraf aan het begrip.*

Theo Maassen

DAAD EN GEDACHTE

ORGAAN GEWIJD AAN DE PROBLEMEN
VAN DE ZELFSTANDIGE ARBEIDERSSTRIJD

Geen vaste abonnementsprijs

De uitgave zal worden bekostigd uit *vrijwillige bijdragen*

Red. en adm.: Schouw 48-11, Lelystad

Postgiro 307695

KAN HET ANTI-STAKINGSWAPEN VAN REAGAN DOOR ARBEIDERS STOMP WORDEN GEMAAKT?

In het vorige nummer van "Daad en Gedachte" hebben wij er melding van gemaakt dat Sir Peter Parker, de president-direkteur van de Britse spoorwegen, de stakende Engelse treinmachinisten (en al 't overige spoorwegpersoneel) ontslag aanzegde indien zij niet op korte termijn hun aktie zouden beëindigen en het werk hervatten. Hij hanteerde daarmee een anti-stakingswapen dat - voor zover wij weten - voor het eerst in augustus van het vorige jaar is toegepast door de Amerikaanse president Ronald Reagan 1).

Op 3 augustus 1981 legden zoals men zich herinneren zal de leden van de *Professional Air Traffic Controlers Organisation (PATCO)*, de vakbond van de Amerikaanse luchtverkeersleiders, de arbeid neer om kracht bij te zetten aan hun eis tot betere werkverhoudingen. In de tweede helft van de jaren '70 nam het vliegtuigverkeer in het Amerikaanse luchtruim met circa 38% toe. De staf van de Amerikaanse rijksluchtvaartdienst werd in die periode aanzienlijk uitgebreid, maar het aantal luchtverkeersleiders bleef in de loop van die jaren ongewijzigd. Gevolg: 89% van de luchtverkeersleiders moest vervroegd met pensioen gaan vanwege stress-verschijnselen zoals maagzweren en psychische klachten. De Amerikaanse centrale overheid, de werkgeefster van de luchtverkeersleiders, toonde zich wél bereid een loonsverhoging van 11,6% te geven (6,8% meer dan de salarisverhoging van

-
- 1) Voordien namen regeringen, indien de strijd van de arbeiders een ernstige bedreiging scheen te vormen voor het functioneren van openbare diensten zoals de elektriciteitsvoorziening of het treinverkeer, soms hun toevlucht tot een ander middel. Er werden b.v. militairen ingezet of wel men kondigde - zoals een aantal jaren geleden in Spanje gebeurde bij een staking van het rijdend personeel van het spoorwegbedrijf RENFE - de staat van beleg af. De betrokken arbeiders werden dan 'gemobiliseerd' en onder de krijgstucht geplaatst zodat ze, als zij weigerden te voldoen aan het (militaire) bevel om aan 't werk te gaan, zich aan zeer ernstige straffen blootstelden.

andere categorieën van het overheidspersoneel), maar zij was niet genegen enige verbetering in de werkomstandigheden aan te brengen. De regering was kennelijk van oordeel dat wie wat meer geld in het handje kreeg verder niet moest 'zeuren' over ernstige mentale en fysieke schade aan zijn gezondheid. De luchtverkeersleiders zelf dachten daar anders over.

Toen de PATCO een staking uitriep noemde de president, omdat het overheidspersoneel *"met een unieke verantwoordelijkheid"* betrof, die actie illegaal. Reagan dreigde dat alle stakende funktionarissen ontslagen zouden worden als de bond de staking niet binnen 48 uur zou opheffen. Toen dat dreigement geen effect had werden alle 11.500 stakers inderdaad zonder pardon op straat gezet en sommige PATCO-leiders werden, met kettingen geboeid, naar de gevangenis gebracht.

Elf maanden later, begin juli j.l., moest de PATCO haar faillissement aanvragen. Vergeefs gevoerde rechtsgedingen over de vraag of het ontslag al dan niet als wettig moest worden beschouwd, door rechters opgelegde boetes en andere, door de aktie veroorzaakte hoge kosten zijn vër uitgestegen boven de middelen waarover de bond beschikt. Er is \$ 1,5 miljoen in kas, de schuldenlast bedraagt \$ 4 miljoen. De aktie is op een volslagen mislukking uitgelopen. Als gevolg van een en ander ziet de bond zich genoodzaakt zichzelf op te heffen.

De verkeersleiders dachten, dat hun aktie elk verkeer in het luchtruim van de Verenigde Staten onmogelijk zou maken. Wat er gebeurde was dit, dat hun werk aanvankelijk voor het grootste deel door militaire verkeersleiders werd overgenomen en dat vervolgens steeds meer onderkruipers konden worden aangesteld, gerekruteerd uit de maar liefst 125.000 gegadigden die zich na het begin van de staking aanmeldden bij de school voor luchtverkeersleiders in Oklahoma om voor dit beroep te worden opgeleid.

Zo kwam het, dat de door de PATCO voorspelde chaos in het Amerikaanse vliegverkeer achterwege bleef, dat de geringe vertragingen die zich aanvankelijk voordeden spoedig tot 't verleden behoorden, dat de voorspelde ernstige ongelukken uitbleven en dat het even geschokte vertrouwen van het publiek binnen de kortste keren was hersteld.

Wat vele waarnemers het meeste trof, was - wat zij noemden - *"het falen van de Amerikaanse vakbeweging"*. De PATCO vroeg terstond na 't uitroepen van de staking de steun van andere vakbonden, maar kreeg nauwelijks respons. De piloten bleven doorvliegen 2). Hun vakbond verklaarde zich niet solidair. De houding van de overige bij het luchtverkeer betrokken bonden was nauwelijks minder kras. Weliswaar vroegen zij hun leden om *"zo min mogelijk van vliegtuigen gebruik te maken"* en weliswaar stichtten zij een noodfonds ten bate van de gezinsleden van de stakers, maar échte solidariteitsakties ondernamen zij niet.

De andere vakbonden - transportarbeiders, automobielwerkers, havenar-

2) *"Ach, die piloten", heeft PATCO-woordvoerder Max Winter verklaard, "dat is een stelletje prima donna's. Die lui vergeten dat zij hun positie ook alleen maar te danken hebben aan het werk van de vakbond. Een piloot werkt maar 75 uur per maand. Wij werken 40 uur per week, maar onze verantwoordelijkheid is in feite veel groter dan die van een piloot: hij vliegt een vliegtuig; wij begeleiden soms twintig vliegtuigen vol mensen tegelijk boven een luchthaven."*

beiders, noem maar op - lieten 't volledig afweten, onder meer omdat iedere steun aan de formeel illegale aktie van de luchtverkeersleiders eveneens als illegaal zou kunnen worden beschouwd. Het overkoepelende vakverbond AFL-CIO gaf te kennen dat de PATCO zich tijdens de onderhandelingen "verkeerd had opgesteld" en dat de verkeersleidersbond het "op een staking had laten aankomen". En noch de afzonderlijke bonden, noch de AFL-CIO als zodanig ondernamen of ondernam ook maar iets tegen die vele duizenden die zich bereid toonden om als onderkruiper op te treden. "Er is", verklaarde de hierdoor nogal geschokte woordvoerder van zekere vakbond, "zelfs niets gedaan om die mensen enig schaamtegevoel bij te brengen."

Van één onzer lezers ontvingen wij een brief waaruit blijkt dat dit feit ("dat de andere vakbonden niets ondernamen tegen de duizenden die zich bij de opleidingsschool meldden...") ook hem buitengewoon sterk heeft getroffen. Hij spreekt in dit verband van "een ontbindingsverschijnsel". Naar onze mening echter is dat een onjuiste karakteristiek of op z'n minst een karakteristiek die tot ernstige misverstanden aanleiding zou kunnen geven.

Ontbindingsverschijnselen doen zich daar voor waar er van ontbinding sprake is. En wat, zo vragen wij ons af, zou er in het geval dat ons hier bezig houdt wel in ontbinding verkeren? De Amerikaanse vakbeweging? Geen kwestie van. Zij verkeert zomin in ontbinding als de vakbeweging in 't algemeen.

Maar is het - zal onze briefschrijver misschien vragen en zullen mogelijk ook andere lezers opperen - dan niet wáár, dat nog geen zeventig jaar geleden de Amerikaanse vakbeweging van een heel andere geest vervuld was en dat men dat bijzonder duidelijk kon bespeuren, bijvoorbeeld tijdens een staking van de mijnwerkers in West-Virginië? Werd er bij die gelegenheid (in 1915) niet 't beroemde lied geschreven en gezongen waarmee - op de alom bekende wijs van "John Brown's Body" - tot uiting werd gebracht dat men als eenling uiterst zwak, maar samen in de vakbond daarentegen sterk was? Werd in het refrein van dat lied niet de nadruk gelegd op de onderlinge "solidariteit voor immer"? 3). Inderdaad. Maar dat er destijds sterk op de betekenis van de solidariteit werd gehamerd en dat thans - in deze jaren '80 - de onderlinge solidariteit véér blijkt te zoeken is naar onze mening toch geen symptoom van ontbinding of verval, geen teken dat het wezenlijk karakter van de Amerikaanse vakbeweging in het bijzonder (of dat van de vakbeweging in het algemeen) een verandering zou hebben ondergaan.

In het begin van deze eeuw en ook veel eerder reeds, namelijk bij het ontstaan, was de vakbeweging zo goed als nu een instituut van de burgerlijke samenleving, een instituut dat de verkoop van de waar arbeidskracht regelde. Zij deed dat enerzijds ongetwijfeld in 't belang van de - aanvankelijk aan roofbouw blootgestelde - arbeiders, maar anderzijds even ontwijfelbaar in het belang van het kapitaal, dat zij daarenboven nog diende (en dient) door het zo goed mogelijk handhaven van de arbeidsrust. In de Ver-

3) "...the Union makes us strong" (de vakbond maakt ons sterk) heet het in het hier bedoelde lied. Het refrein ervan luidt:

"Solidarity for ever!

Solidarity for ever!

Solidarity for ever!

For the Union makes us strong."

enigde Staten, waar men geen strijd tegen het feodale absolutisme kende en waar derhalve geen daarmee verband houdende (burgerlijk) revolutionaire tradities heersen, was de vakbeweging van stonde af aan veel sterker dan in Europa gekenmerkt door zakelijkheid en de afwezigheid van ideologische en/of idealistische poespas. Duidelijker dan waar ook trad in Amerika haar ware aard tevoorschijn, namelijk *b u s i n e s s* te zijn zoals iedere andere *b u s i n e s s*.

Dat de Amerikaanse vakbeweging nog in de eerste decennia, ja zelfs in de jaren '30 van onze eeuw desondanks de mond vol had van solidariteit en niet moe werd aan waarheden als "eendracht maakt macht" te herinneren, fase waar niet alleen de Britse maar ook de Europese vakbeweging al geruime tijd doorheen was, is met het bovenstaande niet in tegenspraak. Het was een gevolg van bijzondere Amerikaanse verhoudingen die meebrachten dat de Amerikaanse vakbeweging op een veel later tijdstip dan haar Europese zuster voor haar erkenning moest vechten. Die erkenning - door het ondernemersdom wel te verstaan - kon slechts in de wacht worden gesleept indien zij, vanwege het aantal georganiseerden, de *m y t h e* ingang kon doen vinden dat zij de Amerikaanse arbeidersklasse vertegenwoordigde en dus het monopolie van de onderhandelingen met 't bedrijfsleven diende te bezitten.

Ledenwerving was onder die omstandigheden logischerwijze het hoogste gebod. Bijgevolg ging zij met begrippen als "solidariteit" de boer op, alderminst uit idealisme, maar simpelweg als een business die haar in staat moest stellen aanstonds aan de onderhandelingstafel andere business te bedrijven.

Dat deze zienswijze omtrent de Amerikaanse vakbeweging steekhoudender is dan die, welke er op neerkomt dat zij van een beweging waarin nog een kleinere of grotere hoeveelheid idealisme dan wel strijdbaarheid werd aangetroffen, vervallen is tot een organisatie die zich aan de belangen der aangesloten leden niets gelegen laat liggen, kan onder meer worden afgeleid uit het feit, dat óók in de jaren waarin zij met de mond haar zogenaamde idealen beleed, de arbeiders door haar in de rug werden aangevallen. Het was de tijd waarin de *American Federation of Labor* geleid werd door de beruchte Samuel Gompers. Men behoeft zijn autobiografie "*Seventy years of life and labor*" maar te lezen om te weten hoe nauw hij met de *captains of industry* heeft samengewerkt, hoe volledig hij de godsvrede met het kapitaal heeft doorgevoerd, hoezeer hij zakenman met de zakenlieden is geweest.

Er is ook bij de Amerikaanse vakbeweging geen sprake van dat zij eenmaal een zekere mate van strijdbaarheid tegenover de ondernemers zou hebben bezeten, een strijdbaarheid die dan later in verval of ontbinding zou zijn geraakt. Wat in de jaren '30 - de jaren waarin het C.I.O 4) wordt opgericht, de stakingen met bedrijfsbezetting plaats hebben en president-directeur Alfred P. Sloan van General Motors als de grote vijand wordt afgeschilderd - een grote strijdbaarheid *s c h i j n t*, is in feite niets an-

4) C.I.O.: het *Committee for Industrial Organisation*, een stroming in de Am. vakbeweging die rekening gaat houden met de technische ontwikkeling van 't moderne kapitalisme en die in plaats van enkel de geschoolde arbeiders te organiseren (zoals de oude AFL deed) ook de ongeschoolden (aan de lopende band) in het ledenbestand wil opnemen. "Organiseer de ongeorganiseerden!" was dé strijdkreet van dit C.I.O.

ders dan de laatste grote krachtsinspanning om in de Verenigde Staten voor de vakbeweging dezelfde positie binnen de kapitalistische orde te verwerven die de vakbeweging in de oudere industrielanden al lang bezit 5).

Dat het in de jaren '30 inderdaad om een 'achterhoedegevecht' ging, dat wil zeggen om iets dat elders al achter de rug was, blijkt ook hieruit dat het CIO en directeur Sloan van General Motors zich ten opzichte van elkaar net zo verhielden als de Alg. Ned. Agrarische Bedrijfsbond en directeur Feike Boersma van de Groninger Zuivelfabriek "De Ommelanden" zich ten opzichte van elkaar verhielden bij een vergelijkbaar 'achterhoedegevecht' in Nederland. Zowel in de V.S. als in Nederland was bij het merendeel van de ondernemers al kort of lang de overtuiging gegroeid, dat een sterke vakbeweging 't bedrijfsleven niet te overschatten voordelen bood; alleen directeuren als Sloan of De Boer weigerden dat in te zien. Vandaar dat destijds president Roosevelt - typisch vertegenwoordiger van het moderne bedrijfsleven - Alfred P. Sloan "*een economisch royalist*" (lees: een ouderwetse ondernemer met feodale methoden van bedrijfsvoering) noemde, die moest worden "*weerstreefd in naam van de Amerikaanse democratie*" (lees: om de kapitalistische machine met minder horten en stoten te laten lopen). En vandaar ook dat soortgelijke verwijten aan het adres van directeur De Boer werden vernomen. En wie door dergelijke voorbeelden nog niet overtuigd mocht wezen, zij er aan herinnerd, dat de *s c h i j n b a r e* oppositie van 't *s c h i j n b a a r* radikale CIO ophield te bestaan toen de Amerikaanse arbeiders eenmaal in het door Walter Reuther, John Lewis en Philip Murray van het CIO ontworpen keurslijf werden geperst. Een fusie tussen de AFL en het CIO stond van dat tijdstip af niets meer in de weg. Toen zij tot stand kwam werd Philip Murray president van de AFL-CIO. Op dat moment kwam aan het licht, dat deze Murray precies eender als wijlen Samuel Gompers de arbeiders bedroeg.

Wie het "schokkend" vindt dat de AFL-CIO geen hand voor de luchtverkeersleiders heeft uitgestoken, miskent de ware aard van deze organisatie, waarvan de huidige president Lane Kirkland, liever dan zich met de strijd van de arbeidersklasse bezig te houden, het druk heeft met het uitdelen van lessen en vermaningen aan het Witte Huis in dagbladen als *The Washington Post* en de *Herald Tribune* 6). Van die AFL-CIO kon geen solidariteit met voor hun direkte belangen opkomende werknemers worden verwacht, zomin als dat te verwachten viel van welke andere Amerikaanse vakbond ook.

Wie met enige bitterheid constateert dat de Amerikaanse vakbeweging er blijkbaar totaal onverschillig onder blijft dat onderkruipers zich niet schamen, die ziet over het hoofd, dat men niet anders dan een dergelijke onverschilligheid verwachten kan van bestuurders, die de godganselijke dag bezig zijn 't bestaande produktiestelsel zo goed mogelijk te doen funktio-

5) Wij hebben, om de dingen niet al te gekompliceerd te maken, bij deze typering van de jaren '30 opzettelijk de beroemde organisatie van de *I.W.W. (Industrial Workers of the World)* buiten beschouwing gelaten. Wij menen daartoe gerechtigd te zijn omdat het ons om de *algemene* ontwikkeling te doen is en niet om de *bijzondere*. En naarmate die algemene ontwikkeling zich doorzet verliest een bijzondere stroming als de IWW hoe langer hoe meer aan betekenis.

6) Bijvoorbeeld in de *Herald Tribune* van 26 februari 1982.

neren. En deze laatste opmerking is allermintst als een verwijt bedoeld, mag bepaald niet worden verstaan als een terechtwijzing. Het behoorlijk doen functioneren van de gegeven economische orde is de t a a k van de vakbeweging.

Daarom mag naar onze mening de verklaring van het Witte Huis, dat het ontslag van de stakende luchtverkeersleiders *"niet moest worden gezien als een optreden tegen de vakbonden"* allermintst als huichelarij worden beschouwd. Natuurlijk betreft het hier een maatregel t e g e n de stakers. Maar zij werd niet genomen om het werk van de bonden te belemmeren, maar om de bonden op krachtige wijze duidelijk te maken wát hun eigenlijke werk wel is en binnen welke grenzen zij zich dientengevolge dienen te bewegen. Hoe paradoxaal het ook moge klinken: Reagan heeft met zijn anti-stakingsmaatregel de bonden geen stok tussen de benen willen steken, maar hun het werk (van handhaving der sociale vrede) juist willen vergemakkelijken.

Als een woordvoerder van de *Amerikaanse Federatie van Regeringsambtenaren* komt verklaren, dat *"de regering erin is geslaagd om een afschrikwekkend voorbeeld te stellen"* dan heeft hij volkomen gelijk, maar... hij heeft óngelijk wanneer hij beweert, dat het om een afschrikwekkend voorbeeld voor de bonden gaat. Het gaat om een afschrikwekkend voorbeeld aan hun leden. De bonden als zodanig zijn van staken afkerig genoeg. Door nog eens nauwkeurig de grens van hun werk aan te geven, maakt Reagan het hun gemakkelijker de druk van strijdvaardige leden te weerstaan.

Het ontslag van de luchtverkeersleiders was een nieuw anti-stakingswapen, dat niet tegen de vakbeweging was gericht, ook al is de PATCO dan door de eerste de beste steek ermee ernstig gewond geraakt en maanden later aan die verwonding overleden. Het feit dat de bond morsdood is, de leden daarentegen fysiek nog tot de levenden behoren (afgezien dan van de enkelen die zelfmoord hebben gepleegd), mag niemand blind maken voor de bittere waarheid dat de leden 't zwaarst getroffen zijn. En dat brengt ons dan welhaast vanzelf tot de vraag of er mogelijkheden bestaan om Reagan's scherpe anti-stakingswapen stomp te maken.

Het zal iedereen wel duidelijk zijn: wanneer al het overheidspersoneel en alle ambtenaren tegelijk de arbeid neerleggen of wanneer nog werkenden uit deze categorie ondubbelzinnig te verstaan geven dat zij in staking zullen gaan indien er stakende kollega's van hen worden ontslagen, dan behoort een maatregel als die welke Reagan heeft genomen en Sir Peter Parker van British Rail in uitzicht stelde tot de onmogelijkheden. Maar zo er uit ons voorafgaand betoog één slotsom valt te trekken dan wel deze, dat men voor een dergelijk weerwoord niet op de vakbeweging behoeft te rekenen en niet op de vakbeweging mág en kán rekenen. De vakbeweging is tot iets dergelijks niet geroepen.

Maar, zo zal iemand wellicht opmerken, tot een dergelijke massale actie zal toch op de een of andere manier het sein moeten worden gegeven? Daarop antwoorden wij, dat arbeiders zich niet tot de strijd scharen omdat iemand of de één of andere organisatie - met het ideaal van de eenheid of een pasklare oplossing voor de problemen in het achterhoofd - daartoe het sein geeft. Arbeiders strijden vóór of verzetten zich tégen bepaalde zaken zodra hun direkte levensbelangen in het gedrang komen, waarbij men het begrip 'levensbelangen' dan wel verstaan moet in de ruimste zin des woords.

Omdat een staking van het overheidspersoneel in de Verenigde Staten evenals bij ons bij de wet verboden is, zal alleen in een zeer uitzonderlijk geval zoals dat van de in hun mentale en fysieke gezondheid bedreigde

luchtverkeersleiders, een bond, in dit geval de PATCO, onder druk van de basis, een stakingsparool geven. Maar de ervaring heeft geleerd: wat de bonden nalaten omdat ze het niet kunnen, dat kunnen de arbeiders wel en zij doen het ook zodra de nood maar aan de man komt. Zowel in Nederland als in Groot-Brittannië heeft men er de voorbeelden van kunnen zien.

Er is een antwoord op het anti-stakingswapen van Ronald Reagan, maar er is geen receptje tegen, dat door de één of ander wordt uitgeschreven en vervolgens unaniem wordt toegepast. Wie betoogt dat als de Amerikaanse arbeiders maar één zijn, zij gemakkelijk in staat zijn om reagan te weerstreven, die vergeet, dat de zwakte van arbeiders nooit voortkomt uit hun gebrek aan eenheid, maar dat hun gebrek aan eenheid een gevolg is van hun zwakte, een zwakte die alleen maar kan verdwijnen in en door de strijd. Niet de vakbond maakt de arbeiders sterk, maar de strijd, een strijd die hoe langer hoe vaker ook een strijd tegen de vakbond of zelfs tegen de vakbeweging is.

Welke omvang die strijd zal aannemen hangt niet af van de werking van het één of andere 'eenheidsideaal', maar van de sociale en politieke verhoudingen op een gegeven ogenblik. In mei 1968 was er niemand in Frankrijk die de arbeiders tot een mystiek soort 'eenheid' opriep. Niettemin staakten er in minder dan geen tijd 9 miljoen mannen en vrouwen en dat tot verrassing en tegen de wil van de vakbeweging. De eenheid van de Franse arbeidersklasse groeide destijds in de strijd van dag tot dag. En nooit zal wat voor eenheid van welke arbeider ook anders groeien dan in een door de strijd. Maar daarmee wil niet gezegd zijn dat iedere strijd automatisch de eenheid tot stand zal brengen. Een appel is een vrucht, maar niet elke vrucht is een appel. Eenheid is de vrucht van de strijd, maar niet altijd brengt de strijd een dergelijke vrucht voort.

Niemand hoeft hier mismoedig van te worden. Wie, lettend op hetgeen er van de staking der Amerikaanse luchtverkeersleiders terecht is gekomen, zich in bittere bewoordingen uitlaat over hetgeen naar zijn mening de overige Amerikaanse werkers hadden moeten doen en hen vervolgens in gebreke stelt, die zou volgens ons beter handelen door op zoek te gaan naar de gebreken in zijn eigen opvattingen. Jeremiades over wat had kunnen zijn hebben weinig zin. Zinvoller is 't om te trachten te begrijpen waarom de ontwikkeling zó verloopt als in werkelijkheid het geval is.

=====

BRITSE GEZONDHEIDSWERKERS KONTRA DE

REGERING VAN MARGARETH THATCHER

De staking van de Britse treinmachinisten waarover wij een vorig maal schreven was nog niet of nog maar nauwelijks geëindigd toen de Britse Gezondheidszorg - de *National Health Service (NHS)* - zich tot de strijd ging scharen. Het was een gevecht dat men al geruime tijd had kunnen zien aankomen en dat de regering van mevrouw Thatcher op allerlei manieren had pogen te voorkomen. Toen 't eenmaal was ontbrand verklaarde zij met stelligheid, dat de overheid de strijd in géén geval zou verliezen. Van hun kant

gaven de werkers in de Gezondheidszorg te kennen dat zij bereid waren om tot het uiterste te gaan en het eventueel op een krachtmeting met het bestaande kabinet zouden laten aankomen.

Al geruime tijd stijgt het personeel van de National Health Service hoe langer hoe meer het water naar de lippen. In februari van dit jaar publiceerde een medewerker van het dagblad *The Guardian* officiële cijfers van het ministerie van financiën waaruit bleek dat in de tweeënehalf jaar dat de regering-Thatcher aan het bewind was "de Britse armen in versneld tempo armer" waren geworden 1). In maart konstateerde een medewerker van *The Times*, dat de laagste lonen in Groot-Brittannië "nauwelijks voldoende (waren) om van te leven" 2). Welnu, tot hen die zich voortdurend armer zien worden en - niettegenstaande de belangrijkheid van hun werk - al sinds jaar en dag uiterst slecht betaald worden behoren de werkers in de Gezondheidszorg. Daarbinnen vormen de verpleegsters nog de minst slecht beloonde categorie. Maar voor Britse televisiekamera's verklaarde dezer dagen een jonge verpleegster huilend, dat ze "aan het eind van iedere maand niet weet hoe ze rond moet komen en voor een pakje sigaretten zelfs geen geld meer heeft" 3). Zonder veel moeite kan men zich dan voorstellen hoe de schoonmaaksters van de ziekenhuizen en het huishoudelijk personeel in dergelijke inrichtingen er voor staan.

Dat uitgerekend deze groep op de rand van het bestaansminimum balanceert is niet verwonderlijk. Om twee redenen namelijk vormt zij één van de allerzwakste groepen binnen de arbeidende klasse: het verplegend personeel heeft een buitengewoon sterk ontwikkeld verantwoordelijkheidsgevoel ten opzichte van de patiënten en is dientengevolge bitter weinig geneigd om door het staken der werkzaamheden kracht bij te zetten aan looneisen of de aandacht te vestigen op de benarde positie. Onder het keukenpersoneel en de schoonmaaksters bevinden zich niet weinig vrouwen in deeltijdbanen, die hun armzalig loontje bijzonder hard nodig hebben doordat 't een onontbeerlijke aanvulling vormt op een al even armzalige werkloosheidsuitkering of een povere verdienste van gezinsleden 4). Dat maakt dat ook zij zich moeilijker kunnen verweren dan bijvoorbeeld werkers aan de lopende band van een produktiebedrijf.

In Engeland is de Gezondheidszorg een overheidsinstelling. In feite is de regering de werkgeefster van allen die aan deze dienst verbonden zijn. Opeenvolgende regeringen - zowel van de Conservatieven als van Labour - hebben van de zwakke positie van het gezondheidspersoneel niet weinig misbruik gemaakt. Toen het in de eerste maanden van 1982 duidelijk begon te worden dat de nood van het personeel zo hoog was gestegen dat het zich ondanks alles wilde roeren, toonde mevrouw Thatcher zich doof voor alle eisen en voor alle klachten. Enerzijds spekuleerde zij erop, dat het

1) *The Guardian* van 8 februari 1982.

2) *The Times* van 3 maart 1982. Volgens het bewuste artikel verdienen $4\frac{3}{4}$ miljoen mensen in Groot-Brittannië minder dan £ 85 per week en wederom een kwart van deze groep minder dan £ 60. Zonder enige twijfel, aldus het blad, leven velen ervan op de rand van het bestaansminimum.

3) De bewuste televisiebeelden werden ook op het Nederlandse scherm vertoond.

4) Voorbeelden daarvan in het genoemde Times-artikel.

tengevolge van het reeds genoemde verantwoordelijkheidsgevoel in de praktijk zo'n vaart wel niet zou lopen. Anderzijds probeerde zij op geraffineerde manier verdeeldheid te zaaien door aan de bemanningen van de ambulances een iets grotere loonsverhoging toe te staan dan aan 't lagere personeel en aan de verpleegsters weer een iets grotere loonsverhoging dan aan het ambulance-personeel 5).

Voor de Confederation of Health Service Employees (CoHSE) - één van de drie grote in de gezondheidszorg werkzame vakverenigingen - was het, gezien de inflatie van tien procent bijzonder povere, loonaanbod van Thatcher onaanvaardbaar. De 250.000 aangesloten leden zouden het niet genomen hebben indien hun organisatie niet op haar achterste benen was gaan staan. Weliswaar startte die bond midden april geen *s t a k i n g*, maar wél een reeks van stakingen van beperkte aard: gezondheidswerkers zouden geen medewerking meer verlenen aan *p a r t i k u l i e r e* dokters die van uitrusting of gebouwen van de National Health Service gebruik maakten; er zou in tal van gevallen geen overwerk meer worden verricht en evenmin zouden verpleegsters arbeid verrichten die eigenlijk niet tot het eigenlijke verpleegsterswerk behoorde. Om het effect van deze acties te garanderen zou er bij de ziekenhuizen worden gepost. Als richtlijn gold daarbij dat in noodgevallen op normale wijze hulp zou worden verleend en dat de waardigheid en de veiligheid van de patiënten niet zouden worden aangetast 6).

De aktie van CoHSE was niet alleen gericht tegen de Nationale Gezondheidszorg, maar ook tegen partikuliere ziekenhuizen. In één daarvan, het *Brentry Hospital* in Bristol werden twee hoofdverpleegsters bedreigd met disciplinaire maatregelen omdat ze hadden geweigerd aan de personeelsafdeling te vertellen welke jonge verpleegsters aan de aktie hadden deelgenomen. Dat gebeurde nadat de heer Norman Fowler, de betrokken staatssekretaris, te kennen had gegeven dat van aktievoerende gezondheidswerkers het loon kon worden ingehouden. In antwoord daarop dreigde CoHSE-sekretaris Albert Spanswick met harder optreden 7). Dat was tegen het einde van de eerste helft van mei. In de tweede helft van mei begon CoHSE aan de eis van 12% loonsverhoging steeds meer kracht bij te zetten. De organisatie kreeg bovendien in de derde week van het konflikt niet alleen steun van de twee andere grote bonden in de gezondheidszorg, maar ook nog van acht kleinere 8).

De regering kwam op haar beurt ook met grover geschut. Toen de gezamenlijke Britse gezondheidswerkers voor dinsdag de 18e mei een 24-uursstaking aankondigden - met de reeds genoemde uitzonderingen voor noodgevallen enz. - vestigde Fowler de aandacht op de mogelijkheid dat van alle gezondheidswerkers, of ze wel of geen aktie voerden, het loon kon worden stopgezet en dat inplaats van hen vrijwilligers zouden kunnen worden gebruikt 9). Maar het dreigement - enigermate te vergelijken met het dreigement van de president van de Britse spoorwegen aan het adres van de machinisten - maakte weinig indruk. Hoezeer de heer Fowler zich ook inspande om de opstekende storm te bezweren, de regering zag zich gekonfronteerd met gezondheids-

-
- 5) *The Times* van 14 april 1982.
The Times van 14 april 1982.
The Times van 13 mei 1982.
The Times van 17 mei 1982.
The Times van 17 mei 1982.

werkers die voortdurend strijdbaarder werden en hoe langer hoe vastberader handelden.

Een week voor pinksteren maakte de *Sunday Times* melding van "een nieuwe en de werkzaamheden buitengewoon sterk ontregelende taktiek" die door de aktievoerenden werd toegepast 10): op telkens verschillende tijdstippen gaan telkens verschillende groepen die een sleutelpositie innemen in telkens verschillende delen van 't land voor onbepaalde tijd in staking. Luttele dagen later kon men in *The Guardian* lezen over plannen voor een *all-gemene* staking van alle gezondheidswerkers met uitzondering van hen die volstrekt onmisbaar waren voor de opvang van de noodgevallen 11), die echter niet terstond tot uitvoering kwamen doordat er door de diverse betrokken bonden - anders dan door de werkers zelf - niet eender over werd gedacht. De *National Union of Public Employees (NUPE)* en de *CoHSE* hadden er wel oren naar, maar de *General and Municipal Workers Union* ging dwars liggen.

Er mag veilig worden aangenomen, dat mrs. Thatcher niet zonder heimelijk plezier zal hebben kennis genomen van de onderlinge ruzie, waarbij *Charley Donnet* van de *GMWU* zijn kollega Alan Fisher van de *NUPE* ervan beschuldigde "solotoneel" te willen spelen inplaats van zijn kracht te zoeken in gezamenlijk overleg en gezamenlijk toeslaan. Maar zelfs het flauwste glimlachje zal van haar gezicht verdwenen zijn toen de jonge verpleegsters, de schoonmaaksters, de huishoudelijke hulpen en het personeel van de ambulances steun kregen van diverse zijden waarvan de eerste minister en andere leden van het kabinet dat volstrekt niet hadden verwacht.

Len Murrey, de sekretaris-generaal van het overkoepelende vakverbond *TUC*, wees er eind mei op, dat de z.g. *Employment Act* van 1980 weliswaar het posten bij ziekenhuizen e.d. door anderen dan gezondheidswerkers (*secondary picketing*) verbodt, doch dat een dergelijke wetgeving indruiste tegen alles wat in de samenleving reëel aanvaardbaar en behoorlijk werd beschouwd 12). In aansluiting daarop deed Murrey een beroep op alle bij de *TUC* aangesloten bonden om er het hunne toe bij te dragen, dat het konflikt bij de Gezondheidszorg een bevredigende oplossing zou krijgen. Nog eer z'n standpunt bekend was hadden de mijnwerkers in Zuid-Wales zich al solidair met de gezondheidswerkers verklaard en aangekondigd dat zij op 16 juni om die reden een etmaal zouden staken. De arbeiders van de staalfabriek *River Don* in Sheffield stelden eveneens een staking van 24 uur in het vooruitzicht en dergelijke geluiden lieten ook andere groepen van arbeiders, waaronder de mijnwerkers in Yorkshire, horen. Het ging daarbij kennelijk om initiatieven van de basis, waaraan de bestuurders, tot en met de top-figuren van de Britse vakbeweging, hun konsekwenties verbonden.

Op dat tijdstip mocht *secondary picketing* bij de wet verboden zijn, een verbod toe het organiseren van sympathiestakingen was alleen nog maar vervat in een *wetsontwerp* dat de minister van arbeid, Norman Tebbit, bij het Lagerhuis indiende, met de behandeling waarvan de regering absoluut geen haast had gemaakt (of durven maken), maar waartegen de vakbonden tot dusver alleen maar een aktie *met de mond* hadden gevoerd. Hun achterban deed het anders. Mijnwerkers, staalarbeiders en ook anderen gin-

10) *The Sunday Times* van 23 mei 1982.

11) *The Guardian* van 25 mei 1982.

12) *The Times* van 27 mei 1982.

gen inderdaad in de loop van juni in staking, niet voor onbepaalde tijd maar telkens voor 24 uur. Een aantal weken later - op 10 augustus - werd hun voorbeeld gevolgd door de elektriciëns, die met hun aktie de persen van de grote dagbladen in de Londense Fleetstreet tot stilstand brachten en die er niet voor terugschrokken om samen met verpleegsters niet alleen in Fleetstreet te demonstreren, maar ook bij enkele ziekenhuizen te posten.

De regering, in de eerste plaats mevrouw Thatcher, had er vast op gerekend, dat de aktie van de gezondheidswerkers bij het Britse publiek bijzonder impopulair zou zijn en dat zij het mede dientengevolge niet erg lang zouden kunnen volhouden. Doch dat bleek een al even grote misrekening als er in de jaren '72 en '74 door haar voorganger Heath werd gemaakt tijdens het konflikt tussen de National Coal Board en de mijnwerkers. Toen de elektriciëns en de verpleegsters door Fleetstreet marcheerden duurde de akties bij de Gezondheidszorg bij elkaar al zo'n veertien weken en in de loop daarvan was zonneklaar gebleken dat de aktievoersters en aktievoerders zich door de sympathie van het publiek gesteund wisten. En niet alleen het publiek nam een begripvolle houding aan, ook de doktoren en specialisten schaarden zich achter hen. Vrijdag 13 augustus voerden enkele medische specialisten het woord op een perskonferentie van de TUC in Schotland. Noel Wylie, een mondspecialist, noemde daar de eis van 12% loonsverhoging nog "gematigd". De hersenchirurg Sam Galbraith sprak tot driehonderd arbeiders van een scheepswerf aan de Upper Clyde en riep hen op de werkers van de National Health Service te steunen. In dezelfde week verscheen er in *The Lancet*, het officiële orgaan van het Britse artsengenootschap, een hoofdartikel waarin het aftreden van Norman Fowler werd geëist en waarin de regering ervan werd beschuldigd, dat zij met haar halsstarrigheid aansprakelijk was voor het doodbloeden van de Health Service.

De beschuldiging was gefundeerd. In de tweede week van augustus konden vele van de 2.500 staatsziekenhuizen alleen nog maar eerste hulp verlenen en urgente gevallen behandelen. In het merendeel van die ziekenhuizen vergaderden staf en direktie i e d e r e dag om te bespreken wat er gedaan kon worden en wat niet. Een ander gevolg van de met wisselende intensiteit gevoerde aktie was de monsterlijke groei van de wachtlijsten voor operaties. Maar liefst 60.000 operaties moesten worden uitgesteld of afgezegd. Normaal moeten Britse patiënten met niet urgente, maar wel vaak ongemakkelijke of pijnlijke kwalen maanden en soms jaren wachten voordat ze aan de beurt zijn. Nu zal het jaren duren eer die gebruikelijke situatie is hersteld.

Ondanks dit alles keerde de publieke opinie zich niet tegen de strijdende gezondheidswerkers, zelfs niet toen Norman Fowler het overlijden van een patiënt trachtte te misbruiken om stemming tegen de verpleegsters en ander ziekenhuispersoneel te kweken. Natuurlijk waren er reaktionaire kranten die zonder moeite er in slaagden klagende patiënten te vinden en even vanzelfsprekend hadden televisiepresentators van het slag van "onze" Wibo van der Linde geen enkele moeite om dat soort patiënten voor de kamera's te halen. Maar er was ook een erg zieke man die met schorre stem te kennen gaf, dat hij mee zou staken als hij kon.

Terwijl zich dit alles afspeelde staakten de treinmachinisten, de 500 vuilnismannen in de Londense wijk Wandsworth, het personeel van de veerboten over Het Kanaal en de Noordzee, alsmede de arbeiders in diverse andere bedrijven. Verpleegsters van de National Health Service verklaarden tegenover een televisieverslaggever, dat zij niet zouden rusten eer Margareth

Thatcher ten val zou zijn gebracht. Reeds had haar regering in zoverre bakzeil gehaald, dat aan de verpleegsters inmiddels een loonsverhoging van 5,5% werd aangeboden inplaats van de oorspronkelijke 6,4%, aan 't ambulancpersoneel en de overigen 6% inplaats van respektievelijk 5 en 4 procent, zonder dat de strijd daarmee werd gebroken. Integendeel, juist toen de machinisten voor 't dreigement van ontslag 't hoofd in de schoot legden, kwam het tot de algemene staking in de gezondheidszorg die eind mei/begin juni nog onmogelijk bleek.

Betekende dit alles, dat de strijd van de gezondheidswerkers voor een menswaardig, althans iets minder armzalig bestaan, bezig was uit te groeien tot een grootse aktie tegen de anti-vakbonds- en anti-stakingswet van minister Tebbit? In sommige opzichten had het er inderdaad de schijn van dat de dagen van de mijnwerkersstakingen uit '72 en '74 waren weergekeerd. Terwijl de achterban nog altijd 12% verlangde, lieten de vakbonden doorschermen dat zij bereid waren tot een kompromis van 9%, precies zoals begin 1972 de *National Union of Mineworkers* achter de rug van de kompels een kompromis sloot 13). En evenals destijds moesten er ook nu vakbondsvertegenwoordigers voor de rechtbank verschijnen. In 1972 waren het vijf shopstewards van de dokwerkers; nu was het Sean Gerathy van de elektriciëns, die zich had te verantwoorden wegens het - verboden - posten van zijn leden. Anders dan destijds de fiere shopstewards verscheen Gerathy in de beklagenbank. Hij was, zei hij, "niet van het materiaal waaruit martelaren worden gemaakt". Ditmaal dus geen official solicitor, die op last van hogerhand de plaats van de gedaagde innam teneinde de stijgende spanning weg te nemen. Maar met een langzaam stijgende spanning werd niettemin wel degelijk rekening gehouden. Er werd aan Gerathy géén gevangenisstraf opgelegd, zoals destijds tenslotte aan de vijf shopstewards. Hij kreeg slechts een boete en het gehele vonnis scheen er op berekend die categorieën arbeiders te sussen, die ingeval van een zwaarder vonnis, reeds met uiterst krachtige akties hadden gedreigd. Zo de geschiedenis zich al enigszins herhaalde, in geen geval in dezelfde vorm. Althans tot nu toe niet.

We konstateren dat niet op grond van de omstandigheid dat de TUC, ofschoon de demonstrerende verpleegsters er van overtuigd bleken dat deze 't grote gevecht tegen Thatcher en Tebbit zou beginnen, nog altijd betrekkelijk lauw is opgetreden. Dat deed de TUC in 1972 ook en het waren de arbeiders zelf, die met "wilde" akties de kastanjes uit het vuur moesten halen. We schreven in het vorige nummer van "Daad en Gedachte" al, dat de TUC het af liet weten juist op het moment, dat voor mevrouw Thatcher en haar kabinet het allergevaarlijkst had kunnen worden. Daaruit kan eerder worden afgeleid, dat de TUC de verpleegsters teleur zal stellen dan dat er van die zijde werkelijk steun voor haar te verwachten valt wanneer het er werkelijk op aan komt.

-
- 13) Dat door de achterban werd verworpen, die vervolgens de staking voortzette die door de vakbondsvoorzitter Joe Gormley al voor beëindigd was verklaard. Ach ja, de bonden, da's op geen stukken na hetzelfde als de arbeiders. Daar ligt de verklaring dat mrs. Thatcher, verklaarde vijandin van arbeidersakties, niettemin de nobele heer Gormley in de adelstand verhief (*The Guardian* van 12 juni '82).

Dat moment is nog altijd niet aangebroken, de aktie in de gezondheidszorg heeft haar hoogtepunt nog niet bereikt. Maar zij ontwikkelt zich nog altijd anders dan mevrouw Thatcher heeft verwacht en gehoopt. Juist op het moment dat wij deze regels schrijven blijkt ook de vrij konservatieve organisatie van partikuliere en hoofdverpleegsters, het *Royal College of Nurses*, het loonvoorstel van Fowler te hebben verworpen. Daarenboven hebben de diverse bonden een nieuwe (algemene) staking in de gezondheidszorg aangekondigd op 21 september, die 24 uur zal duren. De bonden hopen dat andere bonden, die niet in de gezondheidszorg werkzaam zijn, op die dag eveneens het werk zullen neerleggen voor de duur van een uur. Het blijft hard tegen hard gaan. Zou de regering, zoals Heath destijds, het kompromis van 9% accepteren en zouden de leden daar geen genoegen mee nemen, zomin als de mijnwerkers destijds, dan, maar ook niet eerder, zal de situatie van destijds zich opnieuw voordoen. Dan ook zal Margareth Thatcher ervaren dat het gemakkelijker is om over de Argentijnen te zegevieren dan over de Britse arbeidersklasse. Maar zover is het nog niet en het is de vraag of het bij 't konflikt in de National Health Service ook zover zal komen, Er spelen te veel factoren mee dan dat men zich wat dat betreft aan voorspellingen kan wagen.

=====

ALS "SOLIDARITEIT" AKTIE VOERT, IS HET

OM DE ARBEIDERS IN TOOM TE HOUDEN

Op maandag 30 augustus j.l. - één dag voor de tweede verjaardag van de ondertekening van de z.g. Akkoorden van Gdansk - publiceerde de jonge, in Nederland wonende en studerende Pool *Sasza Malko* een beschouwing in de *Nieuwe Rotterdamse Courant* naar aanleiding van het feit, dat de illegale vakbeweging "Solidariteit" voor de volgende dag en voor daarna komende dagen tot grote demonstraties en stakingen had opgeroepen. In de aanhef van zijn artikel vestigt hij er de aandacht op dat "*dank zij het opnieuw opgesteld telefonisch verkeer het mogelijk is geworden om het beeld van de gebeurtenissen in Polen aan te vullen met de indrukken en opinies van de Poolse journalisten.....*" Het spreekt vanzelf, dat mede hierdoor dat hij op Poolse bronnen steunt, zijn uiteenzettingen des te belangwekkender zijn. Zij zijn dat in onze ogen nog veel meer, doordat er bepaalde passages in voorkomen, die onomstotelijk aantonen dat de tegenstelling tussen "Solidariteit" enerzijds, de Poolse arbeidersmassa's anderzijds, die van het begin af aan zichtbaar is geweest, niet heeft opgehouden te bestaan nu deze vakbeweging ondergronds is gegaan.

De opmerkelijkste passage luidt als volgt:

".... Onder de *Solidarnosc*-leiders heerst de overtuiging dat een massale, georganiseerde actie de enige weg is om de kokende emoties van de arbeiders te kanaliseren en chaotisch geweld te vermijden. De discussie over de vormen van ondergronds *Solidarnosc*-

verzet duurt voort vanaf het moment van de machtsgreep (door Jaruzelski op de 13e december - D & G). Deze discussie, lijkt het, is vanzelf afgesloten door een groeiende spanning in het land. Er is geen tijd meer voor discussie. De Solidarnosc-leiders zitten opgezaald met woedende arbeidersmassa's die om leiderschap vragen. Met teveel voorzichtigheid dreigen zij hun autoriteit te verliezen. Met teveel bravoure dreigt een onverantwoordelijke uitbarsting. In Krakau en Wrozlac lukte het een week geleden enkele Solidarnosc-leiders met de grootste moeite de scholieren discipline op te leggen.... De arbeiders in de grote industriële centra dringen ook aan op confrontatie met de autoriteiten. Solidarnosc-leiders zijn gedwongen om verschillende acties met een plaatselijk karakter te ondernemen die een uitlaatklepfunctie hebben...."

Duidelijker kan het naar onze mening bijna niet gezegd worden. Wij hebben er niets aan toe te voegen dan dit, dat de vakbeweging "Solidariteit" kennelijk nog altijd druk doende is met dat wat zij sedert haar oprichting heeft gedaan: het kanaliseren van de arbeidersstrijd om de arbeiders in toom te houden.

Over de door "Solidariteit" voorbereide acties schrijft Malko:
"De leiders van Solidarnosc hebben een zeer riskant besluit genomen, maar het lijkt erop dat zij, geconfronteerd met groeiende terreur enerzijds en met de dreigende explosie van de volkswoede anderzijds, geen andere keus hebben."

Met deze woorden is de situatie in Polen en de positie van "Solidariteit" zeer nauwkeurig aangegeven.

=====

" D E R I J K E N R I J K E R , D E A R M E N A R M E R "

Als deze aflevering van "Daad en Gedachte" bij de lezers komt is de verkiezingsdag al weer achter de rug. Hoe de stembusuitslag ook moge zijn, er behoeft niet aan te worden getwijfeld dat in de komende jaren de inmiddels reeds aan de gang zijnde aanval op het levenspeil van de arbeiders met volle kracht zal worden voortgezet. De grote jongens van de heersende klasse, die - in tegenstelling tot de arbeiders - altijd al met hun belastingaangifte konden sjoemelen, die zullen - recept Fons v.d. Stee - hun sjoemelen beloofd zien met belastingverlichting; de ambtenarensalarissen zullen bevroren zijn wat allereerst voor de gemeente-arbeiders, arbeiders van waterstaat en tal van overheidsdiensten een rib uit het lijf is; de prijscompensatie is aan het verdwijnen, de indirecte belastingen worden verhoogd en de btw (dus: de kleine man moet bloeden), enz., enz. Inleveren heet dat en al naar gelang van de verkiezingsuitslag zal dat aanstonds met de christelijke naastenliefde of de socialistische "solidariteit" verdedigd worden. Resultaat: de rijken worden rijker, de armen armer. Dat is de wet van het kapitalisme, dat is het streven van de kapitalistische politiek.